

Ljusnande konjunktur- utsikter

Risken för en djupare recession och med den förnyad finansiell oro förefaller ha minskat väl i linje med det scenario vi skissade på i december. I Sverige liksom på flera andra håll i världen signalerar de finansiella marknaderna tillsammans med olika förtroendeindikatorer att vi rör oss mot ljusare tider. Trots dessa och liknande positiva tongångar håller vi i huvudsak fast vid vår tidigare bedömning. Det kommer att ta tid innan svensk ekonomi fullt ut är på fötter igen och den främsta anledningen stavas en fortsatt knackig utveckling i vår omvärld. Även 2013 blir därför för svensk del ett relativt svagt år med en BNP-tillväxt på enbart 1,4 procent. Den svaga tillväxten gör att arbetsmarknaden försvagas ytterligare, men uppgången i arbetslösheten blir inte speciellt stor. Under sensommaren når arbetslösheten 8,2 procent. Det är 0,5 procentenheter högre än genomsnittet för ifjol. Trots den negativa utvecklingen på arbetsmarknaden fortsätter skatteunderlaget att växa i relativt hygglig takt, i reala termer med 1,3 procent i år. En bidragande orsak till den starka tillväxten är ökande pensioner. Även åren 2014–2016 beräknas skatteunderlagets reala tillväxt, med allt bredare marginal, överstiga 1 procent. Den fortsatt gynnsamma utvecklingen är ett resultat av den återhämtning som förutses ske på arbetsmarknaden.

Positiva tecken i vår omvärld

Världsekonomin utvecklades oväntat svagt under fjolårets slut. I flera europeiska länder, däribland Sverige, backade BNP. Även i USA var utvecklingen förvånansvärt svag. Efter årsskiftet har utsikterna överlag ljusnat. Olika förtroendeindikatorer, som t.ex. inköpschefsindex för industri och tjänstesektor har förbättrats påtagligt, även om nivåerna är fortsatt låga i flera länder och då inte minst i Sydeuropa. Optimismen har också spridit sig till de finansiella marknaderna där börskurserna överlag stigit och olika länders obligationsräntor närmat

sig varandra, främst genom att räntorna i krisländerna fallit ordentligt.

Vi tolkar dessa signaler som att farhågorna och riskerna för en djupare recession har dämpats. Det får däremot inte till följd att vi nämnvärt ändrar vår tidigare bedömning av den internationella utvecklingen. På de flesta håll i världen beräknas BNP stiga 2013, men tillväxten blir i många fall rätt svag. Framförallt utvecklingen under årets inledning antas bli dämpad. Världens BNP beräknas växa 3,5 procent 2013 vilket kan jämföras med 3,2 procent 2012.

Tabell 1. BNP-tillväxt internationellt

Procentuell förändring av kalenderkorrigerade värden

	2010	2011	2012	2013
USA	2,4	1,8	2,2	1,6
Tyskland	4,0	3,1	0,9	0,8
Storbritannien	1,8	0,9	0,0	0,8
Norden*	1,9	2,2	1,3	1,7
Världen**	5,1	3,8	3,2	3,5
Exportvägd BNP***	2,7	2,2	1,0	1,4
Sverige	6,3	3,7	1,2	1,4

*Danmark, Finland och Fastlandsnorge viktade med deras respektive betydelse som mottagare av svensk export. ** Vägt med köpkraftsjusterade vikter. *** BNP-utvecklingen i ett tjugotal länder viktade med dessa länders respektive betydelse som mottagare av svensk export.

Källa: SCB och Sveriges Kommuner och Landsting.

Inte minst i EU-länderna bedöms utvecklingen bli fortsatt svag. Även om tillväxten efterhand ökar förutses BNP, för euro-länderna som helhet, bli oförändrad mellan 2012 och 2013. Detta trots att en rad positiva åtgärder gjorts från bland annat den europeiska centralbankens sida vilka medfört sjunkande statsobligationsräntor för skuldyngda länder. Finansieringssituationen i det europeiska banksystemet har också förbättrats. Men kraftiga åtstramningar i många länders offentliga finanser i kombination med hög skuldsättning hos hushållen fortsätter att tynga inhemsk efterfrågan.

Även i våra två nordiska grannländer Danmark och Finland bedöms utvecklingen bli fortsatt svag. Inte minst i Finland är förutsättningarna för tillväxt svaga. Ett lysande undantag i vår omedelbara

närhet är Norge. Fortsatt relativt höga oljepriser och en stark hemmamarknad gör att den norska ekonomin fortsätter växa snabbt.

Återhämtningen i USA kantas av betydande osäkerhet. Sedan 2009 har arbetslösheten sjunkit från 10 till 8 procent, men samtidigt har arbetskraften minskat. Förväntningarna på den närmaste framtiden är splittrade bland företagen även om en viss förskjutning skett i positiv riktning under årets början. De amerikanska hushållens förväntningar om framtiden har dock inte stärkts. En viktig faktor är den stabilisering som skett på bostadsmarknaden. En betydande osäkerhet råder dock fortsatt kring finanspolitikens inriktning. Även om en rad tillfälliga skattesänkningar och utgiftsökningar har permanentats så har avgörandet kring utgiftstakets nivå bara skjutits fram i tiden. Däremot står det klart att den expansiva penningpolitiken fortsätter ett bra tag till.

Den mycket svaga tillväxten i Europa innebär att också tillväxtländernas ekonomier vuxit långsammare 2012. Vi räknar dock med att denna svacka blir begränsad. Den kinesiska ekonomin beräknas växa med runt 8 procent i år, bättre än 2012 men betydligt långsammare än genomsnittet hittills under 2000-talet.

Räntor vänder upp

Parallellt med att oron på de finansiella marknaderna minskat har räntan på svenska statsobligationer stigit kraftigt även om nivån fortfarande är historiskt mycket låg. Sedan mitten av november har räntan på tioåriga statsobligationer höjts från 1,4 till cirka 2 procent. För tyska och amerikanska statsobligationer med samma löptid har utvecklingen varit likartad om än inte lika påtaglig. Under samma period har kurserna på Stockholmsbörsen stigit med 10–15 procent. Utvecklingen har varit likartad på aktiemarknader världen över.

Vår bedömning är att utvecklingen mot högre obligationsräntor fortsätter i takt med att konjunkturutsikterna ljusnar. Däremot kommer kortsiktiga intäkter inte att ändras under 2013 utan förbli fortsatt låga. Vi räknar med att Riksbanken håller fast vid nuvarande styrränta på 1,0 procent året ut.

Tabell 2. Svenska räntor och kronkurser

Procent

	2010	2011	2012	2013
Reporänta*	1,25	1,75	1,00	1,00
3-månaders statsskuldväxlar	0,5	1,7	1,3	1,0
10-åriga statsobligationer	2,9	2,6	1,6	2,2
Växelkurs, kr/euro	9,55	9,03	8,71	8,60
Växelkurs, kr/dollar	7,21	6,50	6,78	6,72

*Vid årets slut.

Källa: SCB och Sveriges Kommuner och Landsting.

Den svenska kronan förblir stark under 2013. En viss försvagning sker mot dollarn under loppet av i år, men å andra sidan har kronan påtagligt stärkts mot det brittiska pundet och den japanska yenen under årets början. Sammantaget beräknas kronan stärkas med 1½ – 2,0 procent mot våra viktigaste konkurrenters och handelspartners valutor mellan 2012 och 2013. Kronförstärkningen håller tillbaka inflationen, men försvagar samtidigt svenska företags konkurrenskraft mot företag i andra länder.

Kortvarig svacka i svensk ekonomi

De tre första kvartalen 2012 kan tillväxten i svensk ekonomi betecknas som relativt god. Få länder i Europa kunde under motsvarande period uppvisa en tillväxt på dryga 2 procent. Under fjärde kvartalet hann problemen i omvärlden upp svensk ekonomi och BNP backade något. Exporten och produktionen inom industrin föll tillbaka ett par procent och även hushållens konsumtion utvecklades svagt.

Tabell 3. Försörjningsbalans

Procentuell förändring

	2010	2011	2012	2013
BNP	6,5	3,7	0,9	1,4
Import	12,0	6,3	-0,8	3,2
Hushållens konsumtion	4,0	2,1	1,5	2,1
Offentlig konsumtion	2,1	1,1	0,6	1,1
Stat	5,4	1,5	1,3	1,0
Kommuner	0,9	0,9	0,4	1,2
Fasta bruttoinvesteringar	7,2	6,4	3,5	2,2
Lagerinvesteringar*	2,3	0,5	-0,8	-0,2
Export	11,4	7,0	-0,2	2,5
Summa användning	8,1	4,5	0,4	1,9
BNP kalenderkorrigerad	6,3	3,7	1,2	1,4

*Lageromslag i procent av BNP.

Källa: SCB och Sveriges Kommuner och Landsting.

Samtidigt som denna uppbromsning skedde försköts hushållens och företagens framtidsförväntningar i negativ riktning. Stämningläget i slutet av 2012 bör överlag betecknas som mycket mörkt. Förväntningarna om framtiden har emellertid ljusnat under början av i år i takt med att stämningläget i omvärlden förbättrats. Särskilt inköpschefsindex för industrin tog i januarimätningen ett betydande kliv uppåt.

Som framgått tidigare beräknas tillväxten i omvärlden gradvis stärkas under loppet av i år. Den svenska exporten kommer därför att återhämta det fall som skett. För helåret 2013 beräknas exporttillväxten till 2,5 procent. Helårssiffran hålls nere av exportfallet i slutet av ifjol. Exporttillväxten under loppet av i år är med andra ord starkare än vad helårssiffran indikerar.

Enligt Konjunkturinstitutets hushållsbarometer känner de svenska hushållen fortfarande en betydande oro för den svenska ekonomins utveckling, även om oron dämpats sedan årsskiftet. Vår bedömning är att dessa negativa stämningar håller tillbaka hushållens konsumtionsutgifter också i år. Trots ett i utgångsläget högt sparande och trots att hushållens inkomster fortsätter växa i hygglig takt tror vi att den privata konsumtionens tillväxt stannar vid 2,1 procent i år.

Tabell 4. Hushållens inkomster och konsumtionsutgifter

Procentuell förändring

	2010	2011	2012	2013
Real disponibel inkomst	1,6	3,5	2,4	2,5
Konsumtionsutgifter	4,0	2,1	1,5	2,1
Sparande*	8,3	10,1	11,0	11,2
Ränteutgifter*	2,7	4,7	4,3	3,6

*Procent av hushållens disponibla inkomster.

Källa: SCB och Sveriges Kommuner och Landsting.

Investeringarna i byggnader och anläggningar, vid sidan om bostäder, har under 2012 ökat mycket kraftigt. Ökningen har varit stark såväl i näringslivet som i kommunsektorn. Samtidigt har byggnadsindustrins förväntningar om framtiden under lång tid varit uttalat pessimistiska. En ljusning har dock skett under slutet av fjolåret. Vår bedömning är att kommunsektorns investeringar fortsätter växa kraftigt i år, men att utvecklingen i näringslivet blir mera dämpad och särskilt då under inledningen året. Mot slutet av 2013 växer investeringarna i något snabbare takt.

Tabell 5. Fasta bruttoinvesteringar

Procentuell förändring

	2010	2011	2012	2013
Näringslivet	7,5	8,1	2,9	1,8
Bostäder	15,7	14,7	-8,0	-1,3
Övriga byggnader och anläggningar	-5,0	9,9	14,3	1,0
Övrigt	8,7	5,1	4,1	3,1
Kommunala investeringar	7,3	3,4	9,3	7,0
Statliga investeringar	3,4	-6,3	2,5	1,5
Totalt	7,1	6,4	3,5	2,2

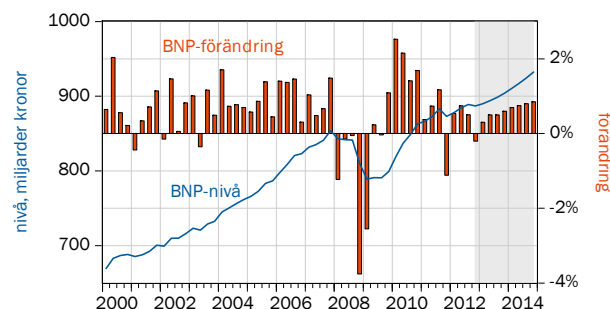
*Procent av hushållens disponibla inkomster.

Källa: SCB och Sveriges Kommuner och Landsting.

Sammantaget innebär detta att BNP minskade något fjärde kvartalet 2012 för att sedan växa något första kvartalet i år. Under fortsättningen av året blir tillväxten bättre och BNP växer då runt 2 procent i årstakt (diagram 1). För helåret 2013 växer BNP med 1,4 procent vilket kan jämföras med en tillväxt på 1,2 procent 2012 (kalenderkorrigerat).

Diagram 1. BNP i Sverige, säsongrensad

Procentuell förändring från föregående kvartal resp. miljarder kronor i 2011 års priser

Källa: SCB och Sveriges Kommuner och Landsting.

Återhämtning i svensk ekonomi åren 2014–2016

För åren 2014–2016 utgår vi från att tillväxten i omvärlden blir väsentligt starkare än i år. Sett ur ett historiskt perspektiv är den förutsedda tillväxten emellertid inte speciellt stark och tillväxttalen är heller inte tillräckliga för att på allvar bryta lågkonjunkturen. Resursutnyttjandet bedöms därför förbli lågt i många länder vilket är liktydigt med fortsatt höga arbetslöshetstal. Avsaknaden av konjunkturell återhämtning innebär att problemen för många skuldtyngda länder tenderar att permanentas. Det är således ingen direkt positiv bild av utvecklingen i omvärlden som är utgångspunkt vid bedömningen av den svenska ekonomins utveckling åren 2014–2016.

Åren 2012 och 2013 är även för svensk del utpräglade lågkonjunkturår. Resursutnyttjandet är lågt vilket innebär att det finns ledig kapacitet i form av arbetskraft utanför företagen, men också möjligheter att göra mer med befintlig arbetskraft i företagen. Produktionen har möjlighet att växa snabbt om också efterfrågan gör det.

En fortsatt relativt svag utveckling i omvärlden innebär att återhämtningen i svensk ekonomi försvaras och fördröjs. Normalt brukar efterfrågan i omvärlden och exporten vara det som lyfter svensk ekonomi ur en lågkonjunktur, men denna gång saknas dessa förutsättningar. I vår bedömning ger nettot av export och import ett i huvudsak negativt bidrag till Sveriges BNP-utveckling framöver. I en återhämtningsfas brukar normalt annars bidraget från exportnettot vara positivt.

Tabell 6. Tillväxt och exportbidrag

Procentuell förändring

	2012	2013	2014	2015	2016
Internationell BNP*	1,0	1,4	2,4	2,4	2,5
Svensk BNP	1,2	1,4	2,8	3,4	3,4
Svensk export	-0,2	2,5	5,2	5,6	6,1
Exportnetto**	0,2	-0,2	-0,3	-0,5	0,2

*BNP-utvecklingen i ett tjugotal länder viktade med dessa länders respektive betydelse som mottagare av svensk export.

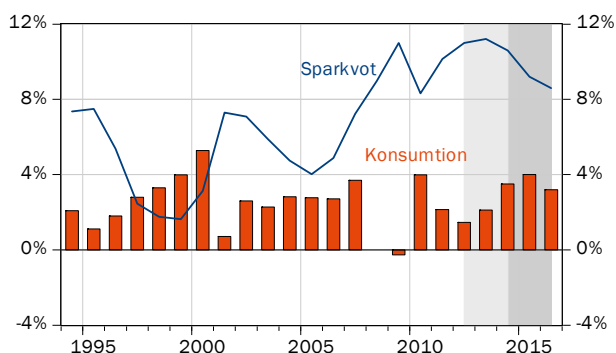
**Bidrag till BNP.

Källa: SCB och Sveriges Kommuner och Landsting.

Att exportnettot denna gång ger ett negativt bidrag till BNP-utvecklingen sammanhänger med att inhemsk efterfrågan i Sverige utvecklas snabbare än inhemsk efterfrågan i andra länder. Det beror i sin tur på att svensk ekonomi inte uppvisar de obalanser som en lång rad andra länder dras med. I Sverige är de offentliga finanserna i jämförelsevis gott skick, samtidigt som hushåll och företag uppvisar betydande finansiella överskott. Inte heller har det i vårt land uppstått ett överutbud av bostäder och kommersiella lokaler till följd av överdrivet byggande vilket varit fallet i så många andra länder. Konsumtion och investeringar har därför större förutsättningar att växa snabbt i vårt land än i andra länder.

Diagram 2. Hushållens konsumtion och sparande

Procent respektive procentuell förändring

Källa: SCB och Sveriges Kommuner och Landsting.

Fortsatt låga räntor och en minskad framtidsoro bidrar tillsammans med ett i utgångsläget högt finansiellt sparande till att hushållens konsumtionsutgifter och företagens investeringar ökar i relativt snabb takt. Det innebär att privat konsumtion och näringslivets investeringar ökar i förhållande till inkomster och produktion. Hushållens sparande och förhållandet mellan näringslivets investeringar och produktion återgår därmed på sikt till relationer som är mer i samklang med ett konjunkturellt normaltillstånd. Denna process är såväl en förutsättning som en följd av den konjunkturella återhämtning som beräknas ske.

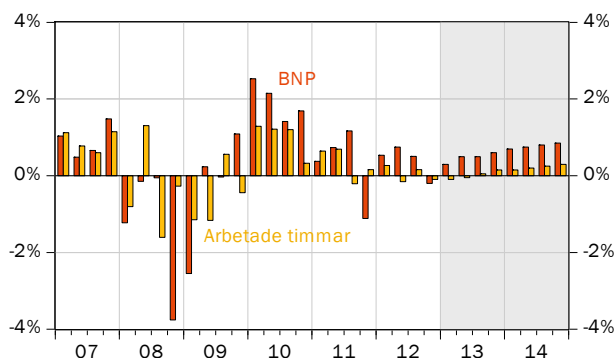
Den inhemska efterfrågan förstärks också av att den kommunala konsumtionen växer snabbt. Kostnaderna i kommunsektorn förutsätts från och med 2014 öka i enlighet med demografin plus ett påslag på ytterligare en knapp procentenhet per år, i linje med historisk utveckling. Det innebär en årlig konsumtionstillväxt på strax under 2 procent åren 2014–2016.

Inget sysselsättningsfall men hög arbetslöshet

Fallet i BNP fjärde kvartalet 2011 och det svaga fjärde kvartalet 2012 har inte slagit igenom fullt ut på arbetsmarknaden. Antalet arbetade timmar är ungefär lika stort nu som för drygt ett år sedan. Antalet sysselsatta har dock ökat svagt vilket resulterat i något kortare medelarbetsstid.

Diagram 3. BNP och arbetade timmar

Procentuell förändring från föregående kvartal

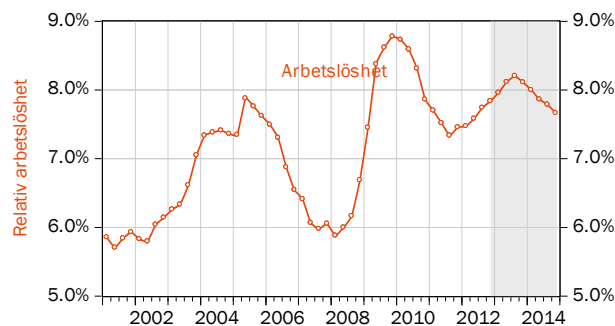
Källa: SCB och Sveriges Kommuner och Landsting.

Trots den oväntade sysselsättningsökningen innebär en ännu större ökning av arbetskraften att också arbetslösheten växte (diagram 4 och 5), från 7,3 procent sensommaren 2011 till dagens knappt 8 procent.

I vissa avseenden har arbetsmarknaden uppvisat tydliga signaler på försämring – antalet tidsbegränsat anställda har minskat, arbetslöshetstiderna har ökat och varslen om uppsägning har blivit fler. Samtidigt finns också indikationer på en ljusning i konjunkturen under 2013.

Diagram 4. Relativ arbetslöshet 15–74 år

Procent av arbetskraften

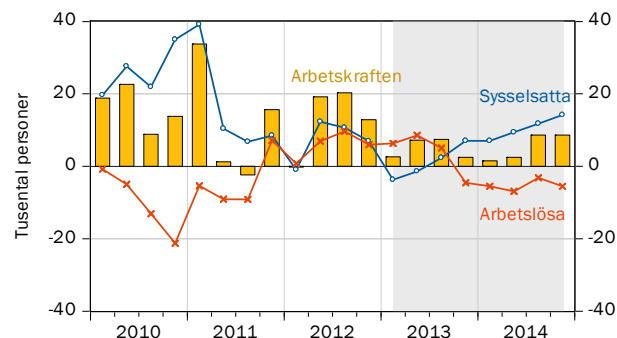
Källa: SCB (AKU) och Sveriges Kommuner och Landsting.

Vår bedömning är att den förbättring som sker i ekonomin i år inte är tillräckligt stark för att snabbt vända utvecklingen på arbetsmarknaden. Arbetsmarknaden reagerar med viss fördröjning vilket innebär en viss försvagning under början av 2013. Arbetslösheten fortsätter att öka till och med kvartal tre och når 8,2 procent som mest. Under 2014 sker en mer påtaglig förbättring av sysselsättningen.¹

¹ I tabell 12 redovisas sysselsättningsförändringarna per sektor 2011 – 2014.

Diagram 5. Arbetskraft, sysselsättning och arbetslöshet

Förändring från föregående kvartal i tusental personer

Källa: SCB och Sveriges Kommuner och Landsting.

Arbetslösheten 6,5 procent i balans

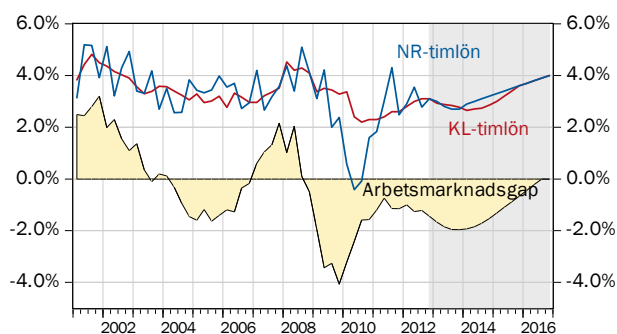
Den relativt svaga återhämtningen den närmaste tiden bäddar för att det 2014 fortfarande finns relativt gott om ledig arbetskraft. Därmed finns det förutsättningar för ett par år med snabb ökning av antalet arbetade timmar när svensk ekonomi går mot balans 2016. Vi räknar med att arbetslösheten kan minska till 6,5 procent innan arbetsmarknaden blir överhettad.

Låg men på sikt ökad inflation

Det bistra arbetsmarknadsklimatet håller tillbaka löneökningarna (diagram 6). Vi räknar med att de avtalsförhandlingar avseende 2013 års löner som nu inletts leder till något lägre totala löneökningar än i fjol. Både det mätt som bäst beskriver förtjänstutvecklingen i olika sektorer (Konjunkturlönestatistiken) och det timlönemått som ingår i lönesummeberäkningarna (Nationalräkenskaperna) bedöms landa på 2,8 procent i år. Även nästa år kommer att präglas av svag arbetsmarknad och relativt låga löneökningar. Därefter minskar arbetslösheten mer markant och löneökningstakten ökar.

Diagram 6. Timlön och arbetsmarknadsgap

Procentuell förändring

Anm.: Arbetsmarknadsgapet är lika med skillnaden mellan faktiskt antal arbetade timmar och potentiella timmar.

Källa: SCB och Sveriges Kommuner och Landsting.

Inflationstrycket är i nuläget mycket lågt. I december månad ökade KPIF (dvs. KPI med fast bostadsränta) med endast 1,0 procent på tolv månaders basis. Inflationen enligt KPI, som också fångar effekten av sjunkande räntor, minskade med 0,1 procent mellan december 2011 och december 2012.

Vi utgår från att inflationen förblir fortsatt låg i år. Under början av året bedöms den underliggande inflationen (KPIF) t.o.m. ligga något under 1 procent. Samtidigt håller lägre räntor tillbaka hushållens räntekostnader vilket innebär att KPI-inflationen ligger kvar nära noll under årets början. Efterhand stiger sedan prisökningstakten och den underliggande inflationen bedöms i början av 2014 nå upp mot 1½ procent. Parallellt härmed klingar effekten av sänkta räntor av och KPI-inflationen närmar sig därmed inflationen beräknad enligt KPIF.

Förbättrat resursutnyttjande i ekonomin under 2015 och 2016 innebär att inflationen tilltar. Det beror dels på en stigande underliggande inflation (KPIF) och dels på att höjda räntor och bostadsräntor drar upp KPI-talen. Mot slutet av 2016 när den underliggande inflationen 2,0 procent samtidigt som KPI då ökar med 2,6 procent.

Tabell 7. Näringslivets priser och löner

Procentuell förändring respektive procent

	2012	2013	2014	2015	2016
Lön (inkl sociala avg)	3,1	3,0	3,1	3,5	3,9
Produktivitet*	1,5	2,0	3,1	3,0	3,0
Enhetsarbetskostnad*	1,6	1,0	0,0	0,5	0,9
Förädlingsvärdespris*	0,0	0,8	0,8	1,1	1,2
KPIX	1,1	0,8	1,3	1,5	1,8
KPIF	0,9	1,0	1,5	1,7	1,9
KPI	0,9	0,6	1,4	2,1	2,6

* Näringslivet exklusive finans- och fastighetsverksamhet.

Källa: SCB, Konjunkturinstitutet och Sveriges Kommuner och Landsting.

Uppbromsningen i ekonomin 2012 innebär att enhetsarbetskostnaderna (dvs. företagens lönekostnader per producerad enhet) ökade snabbare än företagens priser. En sådan utveckling brukar indikera en försvagad lönsamhet. Även 2013 ökar enhetsarbetskostnaden i förhållande till priserna, men inte särskilt mycket. Åren därpå utvecklas enhetsarbetskostnaderna långsammare än priserna mycket beroende på en högre produktivitetstillväxt. En möjlig tolkning är att företagets lönsamhet under dessa år återställs efter den försvagning som inträffade 2012.

Uppjustering av skatteunderlaget

Skatteunderlaget för 2012 har justerats upp två tiondelar, främst till följd av att lönesumman ökade något mer än väntat under slutet av året men även pensionsinkomsterna är uppjusterade. Något lägre prisökningar bidrog till att den reala upprevideringen blev större än den nominella. Även 2013 och 2014 beräknas nu pensionerna och lönesumman bli något större, vilket ger sammanlagt 0,3 procent större skatteunderlag. Vi återkommer senare i texten till vad det betyder för kommunernas och landstingens skatteintäkter.

Efter en stark real tillväxt år 2012 faller öknings-takten successivt i år och nästa år, dock aldrig under en procent (tabell 8). Därefter leder den lite snabbare återhämtningen i ekonomin återigen till starkare reala ökningarna än normalt. Det är i hög grad en effekt av arbetade timmarnas betydelse för skatteunderlagets reala utveckling i en konjunkturuppgång. Bättre arbetsmarknad innebär också större löneökningar och därmed en större nominell ökningstakt.

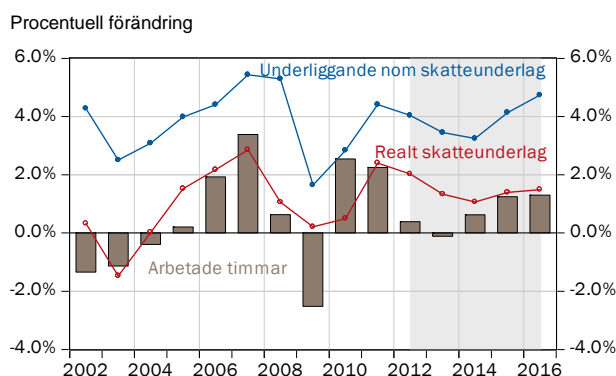
Tabell 8. Skatteunderlaget och kommunsektorns prisutveckling

Procentuell förändring			
	2012	2013	2014
Faktiskt skatteunderlag	4,1	3,3	3,3
Underliggande*	4,0	3,5	3,3
Prisutveckling**	2,0	2,1	2,2
Realt skatteunderlag	2,0	1,3	1,1

*Rensat för regelförändringar. ** Prisförändringarna i kommunsektorns verksamhet.

Källa: Skatteverket och Sveriges Kommuner och Landsting.

Trots den gynnsammare utvecklingen på arbetsmarknaden 2014 än 2013 växer skatteunderlaget i samma takt båda åren. Det beror på att den automatiska balanseringen av de allmänna pensionerna ger pensionsinkomsterna extra skjuts 2013 men verkar återhållande 2014.

Diagram 7. Nominellt och realt skatteunderlag samt arbetade timmar för anställda

Källa: SCB och Sveriges kommuner och Landsting.

Starkt kostnadstryck i kommunala sektorn

Kostnadstrycket är kommunernas och landstingens stora utmaning. Att befolkningen växer och att antalet invånare i olika åldersgrupper förändras ställer stora krav på skola, vård och omsorg. Därutöver ökar kostnaderna till följd av statliga beslut och ambitionshöjningar som t.ex. hänger ihop med ökade medicinska möjligheter och kunskaper.

Trots att skatteunderlaget utvecklas förhållandevis starkt – en real ökning på mer än en procent om året – blir det därför svårt att klara tillfredsställande resultat på några års sikt.

Jämfört med vår prognos från december förbättras förutsättningarna något i och med den nya skatteunderlagsprognosen² (tabell 9). Både kom-

² 2012 års resultat påverkas inte i och med att det är decemberprognosen som används i bokslutet. Förbättringen till följd av

muner och landsting förväntas nu få större skatteintäkter. Därtill bidrar lägre prisökningar (ger lägre nettokostnader) och större fastighetsavgifter till att kommunernas sammanlagda resultat beräknas hamna på drygt 8 miljarder kronor i år.

Landstingens budgetar för 2013 indikerar å andra sidan en något snabbare ökning av nettokostnaderna än vad vi tidigare räknat med, vilket motverkar de högre skatteintäkterna. Sammantaget är vår nya bedömning av landstingens resultat i år 3 miljarder kronor.

För 2014 gör vi ingen egentlig prognos. I stället gör vi en kalkyl där vi utgår från skatteunderlagsprognosen, att verksamhetsvolymen följer demografien och historisk trend och att statsbidragen ökar med 2 procent realt (också förankrat i historiken). Med dessa förutsättningar blir kommunernas resultat 4,1 miljarder kronor (0,9 procent av skatter och generella statsbidrag) och landstingens³ 1,6 miljarder kronor (0,6 procent).

Särskilt stor osäkerhet råder om storleken på statsbidragen ett valår. Vårt beräkningsantagande ska snarast ses som en långsiktigt trovärdig nivå. Utan uppräknings av statsbidrag (och utan höjning av landstingsskatten) försämras både kommunernas och landstingens respektive resultat med drygt 2 miljarder kronor.

Tabell 9. Kommunsektorns resultat jämfört med december

Miljarder kronor	
	2013
<i>Kommuner:</i>	
Resultat makronytt december 2012	4,8
Förändrade skatteintäkter	+2,1
Fastighetsavgift ny prognos	+0,5
Förändrade nettokostnader	+0,8
Nytt resultat för kommunerna	8,2
Motsvarar i % av skatter och bidrag	1,8%
<i>Landsting:</i>	
Resultat makronytt december 2012	3,1
Förändrade skatteintäkter	+0,9
Förändrade nettokostnader	-0,5
Förändrad läkemedelsprognos mm.	-0,5
Nytt resultat för landstingen	3,0
Motsvarar i % av skatter och bidrag	1,2%

Källa: Sveriges kommuner och Landsting.

bättre skatteunderlag hamnar i stället i 2013 års resultat. Den 7 mars presenteras kommunernas och landstingens preliminära resultat för 2012.

³ Vi räknar med att landstingen höjer skatten med 3 öre.

Offentliga finanser mot överskott

Den blygsamma tillväxten i ekonomin – både föregående och innevarande år – påverkar de offentliga finanserna negativt. Vi räknar nu med att underskottet 2012 blev 0,4 procent av BNP, vilket är något större än vad vi förutsåg i december. För i år är vår bedömning att underskottet växer till 0,8 procent. Försvagningen förklaras av regeringens expansiva finanspolitik, sänkta skatter och ökade utgifter. Hög arbetslöshet påverkar också de offentliga finanserna negativt. Även nästa år räknar vi med ett mindre underskott. Först därefter, när tillväxten tagit bättre fart, blir inkomsterna större än utgifterna.

Vi utgår från att ekonomin når konjunkturell balans 2016. Enligt våra beräkningar uppvisar de offentliga finanserna då ett överskott motsvarande nästan en procent av BNP, vilket är nära regeringens sparmål. I den kalkylen ligger att den kommunala konsumtionen (i huvudsak kostnaderna för skola, vård och omsorg) 2015 och 2016 beräknas enligt samma principer som tidigare beskrivits när det gäller 2014. För kommunerna är ökningen utöver demografi 0,7 procent och för landstingen 1,2 procent per år. Kommunsektorns konsumtion beräknas öka reallt med i genomsnitt 1,7 procent per år mellan 2012 och 2016.

I kalkylen räknar vi med att statsbidragen räknas upp med 2 procent per år utöver prisökningarna.

Givet dessa förutsättningar antar vi att kommuner respektive landsting anpassar skatteuttaget så att man uppnår genomsnittliga resultat på en procent av skatter och bidrag. Kommunerna behöver höja skatten med 8 öre 2016 medan landstingen behöver höja mer, med 3, 19 respektive 15 öre åren 2014–2016. Totalt beräknas därmed kommunalskatten behöva höjas med 45 öre jämfört med dagens nivå.

Underskotten de närmaste åren leder till att den offentliga sektorns konsoliderade bruttoskuld ökar som andel av BNP. I takt med att tillväxten i ekonomin tar fart och den offentliga sektorn börjar visa överskott minskar skulden som andel av BNP. År 2016 är skuldkvoten knappt 35 procent, vilket både är lägre än idag och betydligt lägre än 60 procent som är kravet inom EU:s stabilitets- och tillväxtpakt.

Frågor med anledning av detta **MakroNytt** besvaras av Per-Lennart Börjesson tfn 08-452 77 55, Håkan Hellstrand tfn 08-452 78 19, Anna Kleen tfn 08-452 77 62, Bo Legerius tfn 08-452 77 34, Madeleine Holm (kommunerna) tfn 08-452 77 87 och Jonas Eriksson (landstingen) tfn 08-452 78 79.

De kan även nås via e-post på mönstret: fornamn.efternamn@skl.se.

Tabell 10. Försörjningsbalans

Procentuell förändring samt förändring jämfört med föregående prognos

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2012	2013	2014	2015	2016
BNP	3,7	0,9	1,4	2,8	3,4	3,4	0,0	0,2	0,1	-0,1	-0,2
Import	6,3	-0,8	3,2	6,6	7,5	6,4	-0,2	-0,1	0,4	0,5	-0,1
Hushållens konsumtion	2,1	1,5	2,1	3,5	4,0	3,2	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0
Offentlig konsumtion	1,1	0,6	1,1	1,4	1,5	1,6	0,0	0,0	-0,1	-0,1	-0,1
Stat	1,5	1,3	1,0	0,5	0,5	0,5	0,0	0,0	-0,5	-0,5	-0,5
Kommuner	0,9	0,4	1,2	1,7	1,9	2,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Fasta bruttoinvesteringar	6,4	3,5	2,2	5,5	7,5	6,8	-0,1	-0,6	0,0	-0,5	-0,7
Lagerinvesteringar*	0,5	-0,8	-0,2	0,0	0,1	-0,1	-0,1	0,1	0,0	0,0	0,0
Export	7,0	-0,2	2,5	5,2	5,6	6,1	0,0	0,2	0,7	0,4	-0,1
Summa användning	4,5	0,4	1,9	4,0	4,7	4,3	0,0	0,1	0,2	0,1	-0,1
BNP kalenderkorrigerad	3,7	1,2	1,4	2,8	3,4	3,4	0,0	0,2	0,1	-0,1	-0,2

*Lageromslag i procent av BNP.

Källa: SCB och Sveriges Kommuner och Landsting.

Tabell 11. Valda nyckeltal

Procentuell förändring samt förändring jämfört med föregående prognos

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2012	2013	2014	2015	2016
Arbetade timmar*	2,3	0,4	-0,1	0,6	1,2	1,3	0,0	0,1	0,0	-0,1	0,0
Antal sysselsatta	2,2	0,7	0,0	0,6	1,3	1,3	0,0	0,1	0,0	-0,1	0,0
Öppen arbetslöshet**	7,5	7,7	8,1	7,8	7,3	6,6	0,0	-0,2	-0,2	0,0	0,0
Timlöner, totalt NR	2,9	3,1	2,8	3,1	3,5	3,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Timlöner, totalt KL	2,5	3,0	2,9	2,7	3,3	3,9	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0
Lönesumma NR	5,6	3,6	2,7	3,7	4,7	5,2	0,0	0,1	0,0	-0,1	0,0
Skattunderlag***, nominellt	4,4	4,0	3,5	3,3	4,1	4,7	0,1	0,2	0,1	-0,2	-0,1
Skatteunderlaget, reall	2,4	2,0	1,3	1,1	1,4	1,5	0,3	0,2	0,1	-0,1	-0,1
KPIF	1,4	0,9	1,0	1,5	1,7	1,9	0,0	-0,1	0,1	0,1	0,0
KPI	3,0	0,9	0,6	1,4	2,1	2,6	0,0	0,2	-0,2	-0,1	0,1
Reporänta %	1,75	1,00	1,00	1,50	2,50	3,25	0,00	0,25	0,00	0,00	0,00
Hushållens reala disponibla inkomster	3,5	2,4	2,5	2,6	2,5	2,5	0,3	0,3	0,1	-0,3	-0,3
Hushållens sparande %	10,1	11,0	11,2	10,6	9,2	8,6	0,4	0,4	0,6	0,3	0,0
Offentligt finansiellt sparande****	0,2	-0,4	-0,8	-0,3	0,4	0,9	-0,3	-0,3	-0,1	0,1	0,2
Offentlig konsoliderad bruttoskuld****	38,3	38,1	39,2	38,3	36,6	34,7	-0,2	0,5	0,5	0,4	0,5
Bytesbalans****	7,3	6,7	6,5	5,8	4,8	4,4	0,2	0,1	0,9	0,7	0,7

*Kalenderkorrigerade värden. **Procent av arbetskraften 15-74 år. ***Underliggande förändring. ****Procent av BNP.

Källa: SCB och Sveriges Kommuner och Landsting.

Tabell 12. Sysselsättningsförändring per sektor, Nationalräkenskaperna och prognos

Tusental och procentuell förändring

absolut förändring, tusental				
	2011	2012	2013	2014
Privat sektor	91,0	28,4	-6,0	16,1
Kommuner*	0,8	3,1	7,2	9,9
Landsting*	4,5	1,3	0,3	3,3
Staten	3,0	-0,7	-0,3	0,0
Totalt	99,3	32,1	1,2	29,3
procentuell förändring				
	2011	2012	2013	2014
Privat sektor	2,8	0,9	-0,2	0,5
Kommuner*	0,1	0,4	0,9	1,2
Landsting*	1,8	0,5	0,1	1,3
Staten	1,3	-0,3	-0,1	0,0
Totalt	2,2	0,7	0,0	0,6

* Avser anställd personal.

Källa: SCB och Sveriges Kommuner och Landsting.